គោលធម៌

ឧត្តមវិបស្សនា

រៀបរៀងដោយ

គណៈកម្មាធិការពុទ្ធមណ្ឌលវិបស្សនាធុរៈ

នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ផ្សាយចេញពី

ពុទ្ធមណ្ឌលវិបស្សនាធុរៈនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

(ភ្នំអដ្ឋរស្ស) ឃុំផ្សារដែក ស្រុកពញាឮ ខេត្តកណ្ដាល

រក្សាសិទ្ធិ

ព.ស. គ.ស.

ធម្មទាន

ឧបាសិកា សុខ-អ៊ីម ព្រមទាំងបុត្រ ត្វូ-ឆែគៀង
បានបោះពុម្ពសៀវភៅ គោលធម៌ ឧត្តមវិបស្សនា
លើកទី ចំនួន ក្បាល
នេះសម្រាប់ជាធម្មទានជូនដល់ពុទ្ធបរិស័ទទូទៅ។

សូមឧទ្ទិសមហាកុសលនេះជូនចំពោះបុព្វការីជនមាន មាតាបិតា ជីដូនជីតា និងគ្រូឧបជ្ឈាយាចារ្យមួយអន្លើដោយ ពពួកញាតិក្នុងសង្សារវដ្តគ្រប់ៗគ្នា។

សូមអស់លោកដ៏មានគុណទាំងអស់នោះ អញ្ជើញទទួលអនុមោទនាត្រេកអរ ហើយសូមបានសម្រេចនូវឧត្តមប្រយោជន៍ ព្រមទាំងបានសោយសុខក្នុងសុគតិភពមានព្រះនិព្វានជាអវសាន កុំបីឃ្លៀងឃ្លាត ទៅជាប្រការដទៃឡើយ។

បោះពុម្ពលើកទី ថ្ងៃទី ខែ

ព.ស. គ.ស.

<u>អារម្ភកថា</u>

- យោងតាម រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចេញឆ្នាំ ១៩៩៣។
- យោងតាម ព្រះរាជក្រឹត្យតែងតាំងសម្ដេចព្រះសង្ឃរាជ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៩១។
- យោងតាមសំណូមពរ របស់អនុសំវច្ឆរៈមហាសន្និបាតនៃមន្ត្រីសង្ឃលើកទី៥ ពីថ្ងៃទី២ ដល់ថ្ងៃទី៥ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៩៦។
- យោងតាមសេចក្ដីសម្រេច នៃការចាត់តាំងគណៈកម្មាធិការផ្នែកវិបស្សនាធុរៈ របស់សម្ដេច - ព្រះមហាសុមេធាធិបតី ព្រះសង្ឃរាជគណៈមហានិកាយ ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែសីហា គ.ស.១៩៩៦។

គណៈកម្មាធិការផ្នែកវិបស្សនាធុរៈបានរៀបចំ

ច្បាប់វិបស្សនា មាន៣ថ្នាក់គឺ

- **បឋមវិបស្សនា ១**
- **មធ្យមវិបស្សនា ១**
- **ឧត្តមវិបស្សនា ១**

- ច្បាប់បឋមវិបស្សនានិងមធ្យមវិបស្សនា ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាភាព បានរៀបចំរួចស្រេចជាស្ថាពរហើយ ក្នុងទីនេះសូមរៀបរៀងនូវ **គោលធម៌ឧត្តមវិបស្សនា** បន្ត ដោយមានគោលបំណងចង់ឱ្យ ភិក្ខុ សាមណេរ ឧបាសក ឧបាសិកា ពុទ្ធបរិស័ទទូទៅ គ្រប់វ័យ គ្រប់ជាន់ថ្នាក់ ដែលបានសិក្សាវិបស្សនាថ្នាក់បឋមនិងមធ្យមចប់ហើយសិក្សាបន្ថែម ដើម្បីធ្វើឱ្យចំណេះវិជ្ជាផ្នែកខាងវិបស្សនាធុរៈនោះបានរីកចម្រើនរុងរឿងខ្លាំងឡើង និងធ្វើឱ្យចិត្តរបស់អ្នកសិក្សារីងរឹត

បរិសុទ្ធវិសេសជាង និងធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវគុណមានឈានអភិញ្ញា និងមគ្គផលជាលោកុត្តរនិងដើម្បីតាំងទុកនូវសាសនាព្រះបរមគ្រូផ្ទែកវិបស្សនាធុរៈ ឱ្យបានថ្កុំថ្កើងរុងរឿង និងបង្កើនសាមគ្គីធម៌សេចក្ដីស្ងប់កាយវាចាចិត្តនៃសាធុជនទាំងឡាយ កម្ចាត់បង់នូវភាពហិង្សាដែលជាទីនាំមកនូវសេចក្ដីវិនាសគ្រប់យ៉ាង ឱ្យបានសេចក្ដីសុខសន្តិភាពទូទៅក្នុងលោកទាំងមូលអស់កាលជាអង្វែងតរៀងទៅ។

ល.រ	មាតិកាធម៌	ទំព័រ
១	រូបសមាបត្តិ៤ឬ៥ក្នុងកម្មដ្ឋាន១១ គឺកសិណ១០ អានាបាណស្សតិ១..	១១
២	ហាត់សមាបត្តិ៨ ឱ្យស្ទាត់ដោយវសីទាំង៥	១៦
៣	សិក្សាអំពីទស្សនៈសមាបត្តិ៤	១៨
៤	ការកំណត់ដឹងរូបធម៌និងនាមធម៌ក្នុងអតីត	២០
៥	ការកំណត់ដឹងនូវនាមរូបខាងក្រៅ	២០
៦	ការកំណត់ដឹងនូវនាមរូបក្នុងអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន	២២

៧	ការកំណត់ដឹងនូវហេតុបច្ច័យ របស់នាមរូប	៤៧
៨	ការប្រតិបត្តិឃើញព្រះត្រៃលក្ខណ៍ ដោយអំណាចកលាបសម្មសនញ្ញាណ និងឧទយព្វយានុបស្សនាញាណ	៥៨
៩	វិបស្សនូបក្កិលេស ១០ ឬ ៣០ និងការលះបង់ដោយត្រៃលក្ខណ៍	៦៩
១០	ប្រតិបត្តិតាមវិបស្សនាញាណ ៩	៧១
១១	អរិយសច្ច ៤	៧២
១២	មគ្គ៤ ផល៤ និព្វាន១,២,៣	៧៥
១៣	បច្ចវេក្ខណញាណ ១៩	៧៩
	សិក្សាអំពីកិលេសនិងធម៌បន្ថែម	៨១

កម្មវិធីសិក្សាវិបស្សនាថ្នាក់ឧត្តម
គោលធម៌ឧត្តមវិបស្សនា
មាតិកា មានចំនួន ១៣

I. **ក-រូបសមាបត្តិ ៤ ឬ ៥** ក្នុងកម្មដ្ឋាន ១១គឺ កសិណ ១០ អានាបានស្សតិ១

ខ-រូបសមាបត្តិ ៣ ឬ ៤ ក្នុង **កម្មដ្ឋាន** ៣ គឺ មេត្តាព្រហ្មវិហារ ១ ករុណាព្រហ្មវិហារ ១ មុទិតាព្រហ្មវិហារ ១

គ-អរូបសមាបត្តិ ទី៤ ឬទី៥ ក្នុង ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ១

ឃ-អរូបសមាបត្តិ ៤ក្នុង អរូប្បកម្មដ្ឋាន ៤

II. ហាត់នូវ **សមាបត្តិ ៨** ឱ្យស្ទាត់ដោយ **វសី** ទាំង៥

III. សិក្សាអំពី **ទស្សនៈសមាបត្តិ ៤**

IV. ការកំណត់ដឹងនូវ **រូបធម៌** និង**នាមធម៌** ក្នុងអតីត

V. ការកំណត់ដឹងនូវ **រូប** និង **នាម** ខាងក្រៅ

VI. **ក-ការកំណត់ដឹងនូវ នាមរូប ក្នុងអតីត-អនាគត-បច្ចុប្បន្ន**-ក្នុង-ក្រៅ-គ្រោតគ្រាត-ល្អិត-ថោកទាប- បណីត-ឆ្ងាយ-ជិត-មិនមែនសត្វ-បុគ្គលមនុស្ស-ទេវតាជាដើម ។

ខ-ការសិក្សាអំពីអារម្មណ៍របស់ **វិបស្សនា** បន្ត។

VII. ការកំណត់ដឹងនូវហេតុបច្ច័យរបស់ **នាមរូប** ឬ **បញ្ចក្ខន្ធ** ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាលទាំង៣ ។

VIII. ការប្រតិបត្តិឃើញ **ព្រះត្រៃលក្ខណ៍** ដោយអំណាច **កលាបសម្មសនញ្ញាណ** និង **ឧទយព្វយានុ-**

បស្សនាញាណ។

IX. វិបស្សនូបក្កិលេស ១០ និង៣០ និងការលះបង់
    ដោយត្រៃលក្ខណ៍

X. ប្រតិបត្តិតាមវិបស្សនាញាណ៩

XI. អរិយសច្ច ៤

XII. មគ្គ៤ ផល៤ ព្រះនិព្វាន ១-២-៣

XIII.បច្ចវេក្ខណញ្ញាណ១៩

- **សិក្សាអំពីកិលេស និង ធម៌បន្ថែម**

១-នីវរណៈធម៌ ៥ កិលេស ៣ ឧបក្កិលេស១៦

២-អនុសយកិលេស ៧

៣- សំយោជនកិលេស ១០

៤-អវិជ្ជា ៨ តណ្ហា ១០៨ ។ល។ និង ។ល។

៥-បហាន ៣

៦-ពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ មានសតិបដ្ឋាន៤ ។ល។

និង ។ល។

បំបែកគោលធម៌ ឧត្តមវិបស្សនា

I-ក) - **រូបសមាបត្តិ ៤** ឬ **៥** ក្នុង **កម្មដ្ឋាន ១១** គឺ

កសិណ ១០ អានាបាណស្សតិ១

- រូបសមាបត្តិ ៤ នោះបានដល់ **រូបាវចរជ្ឈាន**

ជា **ឈានចតុក្កន័យ** ហ្នឹងឯង។

រូបាវចរជ្ឈាន ៤ នោះ គឺ បឋមជ្ឈាន ១, ទុតិយជ្ឈាន១, តតិយជ្ឈាន១, ចតុត្ថជ្ឈាន១,

-បឋមជ្ឈាន ឈានទី១មានអង្គ៥ គឺវិតក្កៈ១, វិចារៈ១, បីតិ១, សុខៈ១, ឯកគ្គតា១។

-ទុតិយជ្ឈាន ឈានទី២ មានអង្គ៣ គឺ បីតិ១, សុខៈ១, ឯកគ្គតា១ ។

-តតិយជ្ឈាន ឈានទី៣ មានអង្គ២ គឺ សុខៈ១, ឯកគ្គតា១, ។

-ចតុត្ថជ្ឈាន ឈានទី៤ មានអង្គ២ គឺ ឧបេក្ខា១, ឯកគ្គតា១ ។

(សេចក្តីប្រែរបស់អង្គឈានទាំងនេះមានក្នុង គោលធម៌មធ្យមវិបស្សនា)

រូបសមាបត្តិ ៥នោះ បានដល់រូបាវចរជ្ឈាន៥ ជាឈាន **បញ្ចកន័យ** ហ្នឹងឯង ។

រូបាវចរជ្ឈាន ៥ នោះ គឺ

១- **បឋមជ្ឈាន** មានអង្គ ៥ គឺ វិតក្កៈ១ វិចារៈ១

បីតិ១ សុខៈ១ ឯកគ្គតា១,។

២- **ទុតិយជ្ឈាន** មានអង្គ៤ គឺ វិចារៈ១ បីតិ១ សុខៈ១ ឯកគ្គតា១

៣- **តតិយជ្ឈាន** មានអង្គ៣ គឺ បីតិ១ សុខៈ១ ឯកគ្គតា១

៤- **ចតុត្ថជ្ឈាន** មានអង្គ២ គឺ សុខៈ១ ឯកគ្គតា១។

៥- **បញ្ចមជ្ឈាន** មានអង្គ២ គឺ ឧបេក្ខា១ ឯកគ្គតា១។

-កម្មដ្ឋាន១១ គឺ **កសិណ១០ អានាបាណស្សតិ១**

កសិណ១០ គឺ

បឋវីកសិណ១ អាបោកសិណ១ តេជោកសិណ១ វាយោកសិណ១ នីលកសិណ១ បីតកសិណ១ លោហិតកសិណ១ ឱទាតកសិណ១ អាកាសកសិណ១

អាលោកកសិណ១ និង អានាបាណស្សតិ១ ជាគម្រប់១១។

ឯសេចក្តីប្រែមានក្នុងគោលធម៌មធ្យមវិបស្សនា។

ខ) -រូបសមាបត្តិ ៣ ឬ ៤ ក្នុង **កម្មដ្ឋាន** ៣ គឺ មេត្តាព្រហ្មវិហារ ១ ករុណាព្រហ្មវិហារ ១ មុទិតាព្រហ្មវិហារ ១។ ព្រហ្មវិហារ ៣ នេះមានសេចក្តីប្រែ ក្នុងគោលធម៌មធ្យមវិបស្សនាហើយ។

គ) -រូបសមាបត្តិ ទី៤ ឬ ទី៥ ក្នុង **ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ** នោះ **ឧបេក្ខា** គឺផ្សាយ **ឧបេក្ខា** ដល់សត្វទាំងអស់។

ឃ) -អរូបសមាបត្តិ ៤ ក្នុង **អរូប្បកម្មដ្ឋាន**នោះ បានដល់ **អរូបាវចរជ្ឈាន** ៤ ហ្នឹងឯង។

អរូបាវចរជ្ឈាន ៤ នោះគឺ

១-អាកាសានញ្ចាយតនជ្ឈាន មានអង្គ២ គឺឧបេក្ខា១, ឯកគ្គតា១

២-វិញ្ញាណញ្ចាយតនជ្ឈាន មានអង្គ២ គឺ ឧបេក្ខា១, ឯកគ្គតា១

៣-អាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាន មានអង្គ២ គឺ ឧបេក្ខា១, ឯកគ្គតា ១

៤-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាន មានអង្គ២ គឺ ឧបេក្ខា១, ឯកគ្គតា ១

អារុប្ប ៤គឺ

១-អាកាសានញ្ចាយតនៈ យកអាកាសក្នុងបដិភាគនិមិត្ត ដែលកើតអំពីកសិណ លើកអាកាសកសិណ

ចេញ ដែលមិនមានទីបំផុតមកជាអារម្មណ៍។

២-វិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ស្រាវយកអរូបវិញ្ញាណទី១ដែលផ្សាយទៅមិនមានទីបំផុតមកជាអារម្មណ៍។

៣-អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ កំណត់យកអរូបវិញ្ញាណទី១ដែលផ្សាយទៅមិនមានកង្វល់តិចតួចមកជាអារម្មណ៍។

៤-នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ កំណត់យកសេចក្តីល្អិតរបស់អរូបវិញ្ញាណទី៣ ដែលមានស្ទើរតែនឹងមិនមានមកជាអារម្មណ៍។

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ១-២)

II-ហាត់នូវ **សមាបត្តិ៨** ឱ្យស្ទាត់ដោយ **វសី** ទាំង៥

- **សមាបត្តិ ៨** បានដល់ឈាន៨ ហ្នឹងឯង

ឈាន៨ នោះគឺ

រូបាវចរជ្ឈាន ៤ និង **អរូបាវចរជ្ឈាន ៤**

វសី គឺជាភាពដែលថ្នឹក ឬស្ទាត់ជំនាញមាន ៥យ៉ាងគឺ

១-អាវជ្ជនវសី ថ្នឹកក្នុងវិធីនឹករកនូវអង្គរបស់ ឈាន,

២-សមាបជ្ជនវសី ថ្នឹកក្នុងវិធីនឹងចូលកាន់ឈាន,

៣-អធិដ្ឋានវសី ថ្នឹកក្នុងវិធីទប់ទុកនូវឈាន,

៤-វុដ្ឋានវសី ថ្នឹកក្នុងវិធីចេញចាកឈាន,

៥-បច្ចវេក្ខណវសី ថ្នឹកក្នុងវិធីពិចារណានូវអង្គរបស់ឈាន។ **សមាបត្តិ** ទាំង៨ ដែលនឹងប្រព្រឹត្តទៅតាំងនៅ ដោយប្រពៃ គឺព្រះយោគីហាត់ឱ្យស្ទាត់ដោយ **វសី** ទាំង៥នេះ។ (ដកពីវិសុទ្ធិមគ្គភាគ១-២)

III- **សិក្សាអំពីទស្សនសមាបត្តិ ៤**

ទស្សនៈសមាបត្តិ ៤ នោះគឺ

១- ពិចារណាឃើញរាងកាយទាំងមូល ពេញដោយអាការ៣២ មានសក់ជាដើមប្រកបដោយ**បដិកូលភាព**

២- ពិចារណាឃើញរាងកាយទាំងមូល ពេញដោយអាការ៣២,មានសក់ជាដើមប្រកបដោយ**បដិកូលភាព** ហើយពិចារណាឃើញនូវពណ៌សម្បុររបស់អាការមានស្បែកសាច់ជាដើមថែមទៀត ។

៣- ពិចារណាឃើញរាងកាយទាំងមូល ពេញដោយអាការ៣២មានសក់ជាដើម ថែមប្រកបដោយ**បដិកូលភាព** ហើយពិចារណាឃើញនូវពណ៌សម្បុរអាការ មានស្បែក សាច់ជាដើម និងដឹងច្បាស់នូវ

វិញ្ញាណសោតរបស់បុរស ដែលមិនដាច់ចេញជា ២ចំណែក តាំងនៅក្នុងលោកនេះ១ផ្នែក, តាំងនៅក្នុងបរលោក១ផ្នែក ។

៤- ពិចារណាឃើញរាងកាយទាំងមូល ពេញដោយអាការ៣២ មានសក់ជាដើមប្រកបដោយ**បដិកូលភាព** ហើយពិចារណាឃើញនូវពណ៌សម្បុររបស់អាការ មានស្បែកជាដើម និងដឹងច្បាស់នូវវិញ្ញាណសោតរបស់បុរសដែលមិនដាច់ចេញជា២ចំណែក គឺមិនតាំងនៅក្នុងលោកនេះ១ផ្នែក មិនតាំងនៅក្នុងបរលោក១ផ្នែក ។ (ដកពីសុត្តន្តបិដកទីឃនិកាយបញ្ញមភាគ បាដិកវគ្គ ១៨ សម្បសាទនីយសូត្រ)

IV- **ការកំណត់ដឹងនូវរូបធម៌និងនាមធម៌ក្នុងអតីត**

នាមរូប ក្នុងអតីតនោះ សំដៅយកនាមរូបដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអតីតជាតិ (ជាតិកន្លងរួចហើយ)។

នាមរូបនេះគឺព្រះយោគី គប្បីដឹងច្បាស់ដោយអំណាចនៃ **បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ** គឺប្រាជ្ញាដែលរលឹកឃើញនូវ **ខន្ធបញ្ចក** ដែលអាស្រ័យនៅហើយក្នុងកាលមុន (ជាតិមុន)។ **បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណ** មាន **ចតុត្ថជ្ឈាន** ឬ **បញ្ចមជ្ឈាន** ជាជើងទ្រ។

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ២-៣)

V- **ការកំណត់ដឹងនូវនាមរូបខាងក្រៅ**

នាមរូប ដែលស្ថិតនៅព្ធដ៏ខាងក្រៅអំពីអត្តភាពនៃខ្លួននេះ នាមរូបនោះតែងមានក្នុងលោកទាំង៣ និងកាលទាំង៣។

លោក៣ នោះគឺ

១- កាមលោក បានដល់ **អបាយភូមិ** ៤ជាន់

មនុស្ស ១ **ទេវតា** ៦ជាន់ ។

២-រូបលោក បានដល់ **រូបព្រហ្ម** ១៦ជាន់ ។

៣-អរូបលោក បានដល់ **អរូបព្រហ្ម** ៤ជាន់ ។

កាល៣ នោះគឺ

១-អតីតកាល កាលកន្លងទៅហើយ

២-បច្ចុប្បន្នកាល កាលកំពុងកើតឡើងប្រាកដ

៣-អនាគតកាល កាលមិនទាន់មកដល់ ។

នាមរូប ទាំងនេះ គឺព្រះយោគី គប្បីដឹងច្បាស់ប្រាកដដោយអំណាច **ចុតូបបាតញ្ញាណ** ប្រាជ្ញាដឹងនូវ**ចុតិ** និង **បដិសន្ធិ** របស់សត្វ ។

ញាណនេះ មានចតុត្ថជ្ឈាន ឬ បញ្ចមជ្ឈានជាជើងទ្រ ។
(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ២-៣)

VI- **ការកំណត់ដឹងនូវនាមរូប ក្នុងអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ក្នុង ក្រៅ គ្រោតគ្រាត ល្អិត ថោកទាប ថ្លៃថ្លា ឆ្ងាយ ជិត** មិនមែន សត្វ បុគ្គល មនុស្ស ទេវតា ជាដើម ។

ក–រូបមាន ២៨គឺ

មហាភូតរូប ៤, ឧបាទាយរូប ២៤ ។

មហាភូតរូប ៤ នោះគឺ

បឋវីធាតុ១, អាបោធាតុ១, តេជោធាតុ១, វាយោធាតុ១ ។

ឧបាទាយរូប ២៤ នោះមានដូចតទៅគឺ

បសាទរូប ៥ គឺ

ចក្ខុបសាទ១, សោតបសាទ១, ឃានបសាទ១,

ជិវ្ហាបសាទ១, កាយបសាទ១ ។

វិស័យរូប ៤ គឺ

រូបារម្មណ៍១, សទ្ទារម្មណ៍១, គន្ធារម្មណ៍១,

រសារម្មណ៍១ ។

ភាវរូប ២ គឺ

ឥត្ថិភាវរូប១, បុរិសភាវរូប១ ។

ហទយរូប១, ជីវិតរូប១, អាហាររូប១, បរិច្ឆេទរូប១

វិញ្ញត្តិរូប ២ គឺ

កាយវិញ្ញត្តិ ១ វចីវិញ្ញត្តិ ១

វិការរូប ៣ គឺ

រូបស្សលហុតា១ រូបស្សមុទុតា១ រូបស្សកម្មញ្ញតា១

លក្ខណះរូប ៤ គឺ

រូបស្សឧបច្ចយោ១ រូបស្សសន្តតិ១ រូបស្សជរតា ១

រូបស្សអនិច្ចតា ១

រូប២៨និងលក្ខណៈមានសេចក្តីប្រែក្នុងគោលធមិមធ្យមវិបស្សនា។ (ដកពីគម្ពីរអភិធម្មត្ថសង្គហៈ)

ការបែងចែករូបខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ជាដើម

មានដូចតទៅ :

-**អតីតរូប** គឺរូបដែលកន្លងទៅហើយ

-**អនាគតរូប** គឺរូបដែលមិនទាន់មកដល់

-**បច្ចុប្បន្នរូប** គឺរូបដែលកំពុងប្រាកដ។

រូបអតីតក្តី, រូបអនាគតក្តី, បច្ចុប្បន្នក្តី គឺ ព្រះយោគី គប្បីដឹងដោយអំណាចនៃធម៌៤ គឺ

១-អទ្ធា គឺកាល

២-សន្តតិ គឺតំណ,

៣-សមយៈ គឺសម័យ,

៤-ខណៈ គឺខណៈ ។

អជ្ឈត្តិករូប និង ពហិទ្ធារូប

បសាទរូប៥ ហៅថា **អជ្ឈត្តិករូប** នៅសល់ **រូប២៣** ហៅថា **ពហិទ្ធារូប ។**

ម្យ៉ាងទៀត **រូប** ដែលមានព្ធដ៏ខាងក្នុង ដ៏ទៀង ហៅថា **អជ្ឈត្តិករូប** រូបដែលមានក្នុងបុគ្គលដទៃ ហៅថា **ពហិទ្ធារូប** ។

ឱឡារិករូប និង សុខុមរូប

ឱឡារិករូប រូបគ្រោតគ្រាតបានដល់ **រូប ១២** គឺ បសាទរូប៥ គោចររូប៤, បឋវីធាតុ ១ តេជោធាតុ១, វាយោធាតុ១, នៅសល់ **រូប១៦** ហៅថា **សុខុមរូប** ។

ហីនរូប និង បណីតរូប

-ហីនរូប រូបអន់ថយ **បណីតរូប** រូបប្រសើរ ការបែងចែកហីនរូប និង បណីតរូបមានការបែងចែក ដោយប្រការ ២ គឺ **បរិយាយ១ និប្បរិយាយ១**

១-ការបែងចែក ដោយបរិយាយនោះគឺលោក បែងចែករូបទៅតាមលំដាប់រូប ដែលមានក្នុងភពខ្ពស់ ទាបដូចបែងចែកថា ៈរូបរបស់ **សុទស្សីព្រហ្ម** អន់ថយ ជាងរូប **អកនិដ្ឋកាព្រហ្ម** តែរូបនេះប្រណិតជាងរូប

សុទស្សាព្រហ្ម ប៉ុណ្ណោះជាដើម ។

២-ការបែងចែក **រូបហីនៈ បណីត** ដោយ **និប្បរិយាយ** លោកបែងចែកថាៈ **អកុសលវិបាក** កើតក្នុងរូបណា រូបនោះហៅថា **ហីនរូប, កុសលវិបាក** កើតក្នុងរូបណា រូបនោះហៅថា **បណីតរូប** ។

ទូរេរូប និង សន្តិកេរូប

ទូរេរូប គឺរូបឆ្ងាយ បានដល់ **សុខុមរូប១៦** នោះឯង ។ **សន្តិកេរូប** គឺរូបជិត បានដល់ **ឱឡារិករូប១២** ។ ន័យម្យ៉ាងទៀតថា ភាពនៃរូបឆ្ងាយនិងជិត ព្រះយោគីគប្បីជ្រាបដោយការប្រកាន់យកក្នុងរូបដោយឱកាស ។

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣)

ទ្វារ ៦ គឺ

១-ចក្ខុទ្វារ មានន័យថា ទ្វារភ្នែកសំដៅយក**ចក្ខុបសាទ**

២-សោតទ្វារ មានន័យថា ទ្វារត្រចៀក សំដៅយក **សោតបសាទ**។

៣-ឃានទ្វារ មានន័យថា ទ្វារច្រមុះ សំដៅយក **ឃានបសាទ** ។

៤-ជិវ្ហាទ្វារ មានន័យថា ទ្វារអណ្តាត សំដៅយក **ជិវ្ហាបសាទ** ។

៥-កាយទ្វារ មានន័យថា ទ្វារកាយ សំដៅយក **កាយបសាទ** ។

៦-មនោទ្វារ មានន័យថា ទ្វារចិត្ត សំដៅយក **ភវង្គៈ**។

អារម្មណ៍ ៦ គឺ

១-រូបារម្មណ៍ = អារម្មណ៍គឺ រូប បានដល់ វណ្ណរូប មានរូបពណ៌ខៀវ លឿងជាដើម ។

២-សទ្ទារម្មណ៍ = អារម្មណ៍គឺ សំឡេង មានសំឡេងស្គរជាដើម ។

៣-គន្ធារម្មណ៍ = អារម្មណ៍គឺ ក្លិន មានក្លិនរបស់មើមឈើជាដើម ។

៤-រសារម្មណ៍ = អារម្មណ៍គឺរស មានរសជាតិរបស់មើម ឬដើមឈើជាដើម ។

៥-ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍ = អារម្មណ៍គឺ ផោដ្ឋព្វៈ បានដល់ធាតុ៣គឺ បឋវីធាតុ១ តេជោធាតុ១ វាយោធាតុ១ ។

៦-ធម្មារម្មណ៍ = អារម្មណ៍គឺធម៌ បានដល់ធម៌ ៦ គឺ បសាទរូប ១, សុខុមរូប ១, ចិត្ត ១, ចេតសិក ១, និព្វាន ១, បញ្ញត្តិ ១, ។

ចិត្ត និង ចេតសិក កើតតាមទ្វារ៦ គឺ

១-ចិត្ត និង **ចេតសិក** កើតតាម ចក្ខុទ្វារ ។

២- ចិត្ត និង **ចេតសិក** កើតតាម សោតទ្វារ ។

៣- ចិត្ត និង **ចេតសិក** កើតតាម ឃានទ្វារ ។

៤- ចិត្ត និង **ចេតសិក** កើតតាម ជិវ្ហាទ្វារ ។

៥- ចិត្ត និង **ចេតសិក** កើតតាម កាយទ្វារ ។

៦- ចិត្ត និង **ចេតសិក** កើតតាម មនោទ្វារ ។

អារម្មណ៍របស់ចិត្តនិងចេតសិកតាមទ្វារ៦គឺ

- រូបារម្មណ៍ នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និង

ចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារ២ គឺចក្ខុទ្វារ១ មនោទ្វារ១

- **សទ្ទារម្មណ៍** នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និង ចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារ២ គឺសោតទ្វារ មនោទ្វារ១

- **គន្ធារម្មណ៍** នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និង ចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារ២គឺឃានទ្វារ១មនោទ្វារ១

- **រសារម្មណ៍** នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និង ចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារ២ គឺជិវ្ហាទ្វារ១ មនោទ្វារ១

-**ផោដ្ឋព្វារម្មណ៍** នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និង ចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារ២គឺកាយទ្វារ១មនោទ្វារ១

- **ធម្មារម្មណ៍** នឹងបានមកជាអារម្មណ៍របស់ចិត្ត និង ចេតសិកដែលកើតតាមមនោទ្វារតែម្យ៉ាង។

ចិត្តនិងចេតសិក ដែលកើតតាមទ្វារទាំង ៦នោះ ហៅ

ថាធ**ម្មារម្មណ៍**មែនពិត ។

ចិត្ត និងចេតសិកដែលកើតតាម **បញ្ចទ្វារ** មាន **ចក្ខុទ្វារ**ជាដើមអាចកំណត់ដឹងនូវអារម្មណ៍មួយៗ តាមទ្វារក្នុងបច្ចុប្បន្នបាន មិនអាចកំណត់ដឹងនូវអារម្មណ៍ក្នុងអតីត និងអនាគតបានឡើយ ។

ឯចិត្តនិងចេតសិកដែលកើតតាម **មនោទ្វារ** វិញ អាចកំណត់ដឹងនូវអារម្មណ៍៦គ្រប់ទ្វារទាំងអស់ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ក្នុងអតីត និងអនាគតបាន ។

ចិត្តនិងចេតសិកដែលកើតតាមទ្វារទាំង៦ បានដល់ធម៌៥ គឺ **វិញ្ញាណ១, ផស្ស១, វេទនា១, សញ្ញា១, ចេតនា១**, ធម៌ទាំង៥នេះហៅថាពួក ធម៌មាន **ផស្សៈ** ជាគម្រប់៥ក៏បាន ។

សេចក្ដីប្រែ និង លក្ខណៈនៃធម៌ទាំង៥នេះ មានពោលទុកក្នុងគោលធម៌ថ្នាក់មធ្យមវិបស្សនាហើយ ។

ការកំណត់ដឹងនូវនាមនិងរូបតាមទ្វារ៦

- **រូប** ដែលមកប៉ះផ្ទប់ នឹង ចក្ខុទ្វារនោះកំណត់[១] ជា **រូបធម៌**។ ពួកធម៌[២] មានផស្សៈ ជាគម្រប់៥ ដែលកំណត់ដឹងនូវរូបនោះ ជា **នាមធម៌** ។
- **សំឡេង** ដែលមកប៉ះផ្ទប់នឹងសោតទ្វារនោះ កំណត់ជា **រូបធម៌** ពួកធម៌មានផស្សៈជាគម្រប់៥ ដែលកំណត់ដឹងនូវសំឡេងនោះ ជា **នាមធម៌** ។

---

[១] បញ្ញាជាអ្នកកំណត់ដឹង ។

[២] ពួកធម៌មានផស្សៈជាគម្រប់ ៥ ដែលកំណត់ដឹងនូវអារម្មណ៍នោះតែងតែកើតឡើងដោយអំណាចនៃបញ្ញា ។

- **ក្លិន** ដែលមកប៉ះផ្ទប់នឹងឃានទ្វារនោះ កំណត់ជា **រូបធម៌** ពួកធម៌មានផស្សៈ ជាគម្រប់៥ ដែលកំណត់ដឹងនូវរសនោះ ជា **នាមធម៌** ។

- **រស** ដែលមកប៉ះផ្ទប់នឹងជិវ្ហាទ្វារនោះ កំណត់ជា **រូបធម៌** ពួកធម៌មានផស្សៈជាគម្រប់៥ ដែលកំណត់ដឹងនូវក្លិននោះជា **នាមធម៌**។

- **ផោដ្ឋព្វៈ** ដែលមកប៉ះផ្ទប់នឹងកាយទ្វារនោះ កំណត់ជា **រូបធម៌** ពួកធម៌មានផស្សៈជាគម្រប់៥ ដែលកំណត់ដឹងនូវផោដ្ឋព្វនោះ ជា **នាមធម៌** ។

- **ធម៌** គឺបសាទរូប៥, សុខុមរូប១៦, ដែលមកប្រាកដដល់ចិត្តនោះ កំណត់ថាជា **រូបធម៌**។ ពួកធម៌មានផស្សៈជាគម្រប់៥ ដែលកំណត់ដឹងនូវរូប

នោះ ជា **នាមធម៌** ។

ក្នុងការកំណត់ដឹងនូវនាមរូបក្នុងវិបស្សនានេះ ព្រះយោគីត្រូវកំណត់នូវ **រូបធម៌** ឱ្យឃើញច្បាស់ប្រាកដមុន ទើបបានកំណត់ដឹងនូវ **នាមធម៌** ក្រោយ ព្រះយោគីត្រូវកំណត់ដឹង ពិចារណាឱ្យឃើញថា៖ អត្តភាពក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះក្តី, អតីតក្តី, អនាគតក្តីជាដើម មានត្រឹមតែនាមរូបប៉ុណ្ណោះ មិនមែនសត្វ បុគ្គល មនុស្ស ទេវតា ជាដើមឡើយ ។

ការសង្រ្គោះពួកធម៌មានផស្សៈគម្រប់៥ ចូលក្នុងខន្ធ៥

-វេទនា ធម្មជាតិ សោយនូវអារម្មណ៍សង្រ្គោះចូលក្នុង **វេទនាក្ខន្ធ** ។

-សញ្ញា ធម្មជាតិចាំនូវអារម្មណ៍ សង្រ្គោះចូល

ក្នុង **សញ្ញាខន្ធ** ។

-ផស្សៈ ធម្មជាតិប៉ះនូវអារម្មណ៍១

-ចេតនា ធម្មជាតិសន្សំនូវអារម្មណ៍១ ទាំង២នេះ សង្គ្រោះចូលក្នុង **សង្ខារក្ខន្ធ** ។

-វិញ្ញាណ ធម្មជាតិដឹងនូវអារម្មណ៍សង្គ្រោះ ចូលក្នុង **វិញ្ញាណក្ខន្ធ** ។

(ដកស្រង់ពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ៣)

ខ - សិក្សាអំពីអារម្មណ៍របស់វិបស្សនាបន្ត

អារម្មណ៍របស់វិបស្សនាទាំងអស់មាន៧៣ គឺ ខន្ធ៥, អាយតនៈ១២, ធាតុ១៨, ឥន្ទ្រិយ២២, សច្ច៤, បដិច្ចសមុប្បាទ១២ ។

ខន្ធ ៥ គឺ

១-រូបក្ខន្ធ ក្រុមរូប,

២-វេទនាខន្ធ ក្រុមវេទនា,

៣-សញ្ញាខន្ធ ក្រុមសញ្ញា,

៤-សង្ខារក្ខន្ធ ក្រុមសង្ខារ,

៥-វិញ្ញាណក្ខន្ធ ក្រុមវិញ្ញាណ។

គប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា មានត្រឹមតែខន្ធប៉ុណ្ណោះ មិនមែនសត្វ, បុគ្គល, មនុស្ស, ទេវតាជាដើម។

អាយតនៈ ១២គឺ

១-ចក្ខាយតនៈ អាយតនៈ គឺភ្នែក,

២-រូបាយតនៈ អាយតនៈ គឺរូប,

៣-សោតាយតនៈ អាយតនៈ គឺត្រចៀក,

៤-សទ្ទាយតនៈ អាយតនៈ គឺសំឡេង,

៥-ឃានាយតនៈ អាយតនៈ គឺច្រមុះ,

៦-គន្ធាយតនៈ អាយតនៈ គឺក្លិន,

៧-ជិវ្ហាយតនៈ អាយតនៈ គឺអណ្តាត,

៨-រសាយតនៈ អាយតនៈ គឺរស,

៩-កាយាយតនៈ អាយតនៈ គឺកាយ,

១០-ផោដ្ឋព្វាយតនៈ អាយតនៈ គឺផោដ្ឋព្វៈ,

១១-មនាយតនៈ អាយតនៈ គឺចិត្ត,

១២-ធម្មាយតនៈ អាយតនៈ គឺធមិ,

គប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា មានត្រឹមតែអាយតនៈ ១២ប៉ុណ្ណោះ មិនមែនសត្វ បុគ្គល មនុស្ស ទេវតា ជាដើម ។

ធាតុ ១៨ គឺ

១-**ចក្ខុធាតុ** ធាតុ គឺភ្នែក,

២-**រូបធាតុ** ធាតុ គឺរូប,

៣-**ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ** ធាតុ គឺចក្ខុវិញ្ញាណ,

៤-**សោតធាតុ** ធាតុ គឺត្រចៀក,

៥-**សទ្ទធាតុ** ធាតុ គឺសំឡេង,

៦-**សោតវិញ្ញាណធាតុ** ធាតុ គឺសោតវិញ្ញាណ,

៧-**ឃានធាតុ** ធាតុ គឺច្រមុះ,

៨-**គន្ធធាតុ** ធាតុ គឺក្លិន,

៩-**ឃានវិញ្ញាណធាតុ** ធាតុ គឺឃានវិញ្ញាណ,

១០-**ជិវ្ហាធាតុ** ធាតុ គឺអណ្តាត,

១១-**រសធាតុ** ធាតុ គឺរស,

១២-ជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ ធាតុ គឺជិវ្ហាវិញ្ញាណ,

១៣-កាយធាតុ ធាតុ គឺកាយ,

១៤-ផោដ្ឋព្វធាតុ ធាតុ គឺផោដ្ឋព្វៈ,

១៥-កាយវិញ្ញាណធាតុ ធាតុ គឺកាយវិញ្ញាណ,

១៦-មនោធាតុ ធាតុ គឺចិត្ត,

១៧-ធម្មធាតុ ធាតុ គឺធម៌,

១៨-មនោវិញ្ញាណធាតុ ធាតុ គឺមនោវិញ្ញាណ។

គប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា មានត្រឹមតែធាតុ ១៨ប៉ុណ្ណោះ មិនមែនសត្វ បុគ្គល មនុស្ស ទេវតា ជាដើម។

ឥន្ទ្រិយ ២២

ឥន្ទ្រិយមានន័យថា **ភារៈ**ជាធំ ឥស្សរភាព អានុភាព ជាដើមមាន ២២ គឺ

១-ចក្ខុន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺភ្នែក,

២-សោតិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺត្រចៀក,

៣-ឃានិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺច្រមុះ,

៤-ជិវ្ហិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺអណ្ដាត,

៥-កាយិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺកាយ,

៦-មនិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺចិត្ត,

៧-ឥត្ថិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺភេទស្រី,

៨-បុរិសិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺភេទបុរស,

៩-ជីវិតិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺការរស់នៅ,

១០-សុខិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺសេចក្ដីសុខ,

១១-ទុក្ខិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺសេចក្ដីទុក្ខ,

១២-សោមនស្សិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺភាពនៃចិត្តល្អ,

១៣-ទោមនស្សិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺភាពនៃចិត្តអាក្រក់,

១៤-ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺវេទនាមិនមែនសុខ មិនមែនទុក្ខ បានដល់ការសោយអារម្មណ៍កណ្តាលៗ,

១៥-សទ្ធិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺសទ្ធា,

១៦-វីរិយិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺវីរិយ,

១៧-សតិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺសតិ,

១៨-សមាធិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺសមាធិ,

១៩-បញ្ញិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺបញ្ញា,

២០-អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិន្ទ្រិយ សំដៅយកសោតាបត្តិ-មគ្គ ឥន្ទ្រិយគឺសោតាបត្តិមគ្គញ្ញាណ

២១-អញ្ញិន្ទ្រិយ សំដៅយកឥន្ទ្រិយគឺសោតាបត្តិផល-ញ្ញាណរហូតដល់អរហត្តមគ្គញ្ញាណ,

២២-អញ្ញាតាវិន្ទ្រិយ សំដៅយកឥន្ទ្រិយគឺអរហត្តផល-ញ្ញាណ។ អារម្មណ៍២២នេះបានជាហៅថា**ឥន្ទ្រិយ** ព្រោះមានភាពជាធំ មានតួនាទីធំដោយឡែកៗពីគ្នា ក្នុងការទទួលយកនូវអារម្មណ៍។

គប្បីពិចារណាឱ្យឃើញថា មានត្រឹមតែជាសភាពធំដោយឡែកៗប៉ុណ្ណោះ មិនមែនសត្វ បុគ្គល មនុស្សទេវតា ជាដើម។

សច្ចៈ ៤

សច្ចៈ មានន័យថាធម៌ពិតមាន ៤យ៉ាងគឺ : ទុក្ខសច្ចៈ១, សមុទយសច្ចៈ១, និរោធសច្ចៈ១ មគ្គសច្ចៈ១ ។

-ទុក្ខសច្ចៈ សេចក្តីលំបាកជាធម៌ពិត បានដល់ទុក្ខ១២

កង មានជាតិទុក្ខជាដើម ។

-សមុទយសច្ចៈ ហេតុដែលនាំឱ្យកើតទុក្ខលំបាក ជាធម៌ពិតបានដល់តណ្ហា៣ ឬ តណ្ហា១០៨ មានកាមតណ្ហា ជាដើម ។

-និរោធសច្ចៈ ធម៌សម្រាប់រំលត់ទុក្ខជាធម៌ពិត មានគុណថា កិរិយារលត់បង់នូវតណ្ហាមិនមានសេសសល់ជាដើម ។

-មគ្គសច្ចៈ ផ្លូវឧបាយសម្រាប់រំលត់ទុក្ខជាធម៌ពិត មានអង្គ៨ មានសម្មាទិដ្ឋិជាដើម ។

កិច្ចក្នុងសច្ចៈមាន ៤ យ៉ាងគឺ

១-បរិញ្ញា ការកំណត់ដឹងនូវទុក្ខសច្ចៈ,

២-បហាន ការលះបង់នូវសមុទយសច្ចៈ,

៣-សច្ឆិករណ ការធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធសច្ចៈ

៤-ភាវនា ការចម្រើននូវមគ្គសច្ចៈ ។

ភាពសូន្យក្នុងសច្ចៈ ៤ យ៉ាងគឺ

១-ន វេទកោ មិនមានអ្នកសោយ,

២-ន ការកោ មិនមានអ្នកកសាង,

៣-ន និព្វុតោ មិនមានអ្នករំលត់,

៤-ន គមកោ មិនមានអ្នកធ្វើដំណើរទៅ, គប្បីពិចារណាឱ្យឃើញត្រឹមតែធម៌ប៉ុណ្ណោះមិនមែនសត្វ បុគ្គល មនុស្ស ទេវតា ជាដើម ។

បដិច្ចសមុប្បាទ ១២

បដិច្ចសមុប្បាទ គឺបណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា **បច្ចយធម្មោ** ធម៌ជាតួបច្ច័យហ្នឹងឯង ហៅថា **បដិច្ចសមុប្បាទ** មាន

១២ អង្គគឺ

១-អវិជ្ជា សេចក្ដីមិនដឹង,

២-សង្ខារ ធម្មជាតិតាក់តែងនូវសង្ខតធម៌,

៣-វិញ្ញាណ ធម្មជាតិដឹងនូវអារម្មណ៍,

៤-នាមរូប នាម ធម្មជាតិឱនទៅកាន់អារម្មណ៍

រូបធម្មជាតិបែកធ្លាយ,

៥-អាយតនៈ (ទី)ជាទីត ជាទីនៅ ជាទីកើត ជាអណ្ដូង,

៦-ផស្សៈ ធម្មជាតិប៉ះ,

៧-វេទនា ធម្មជាតិសោយនូវអារម្មណ៍,

៨-តណ្ហា ធម្មជាតិតក់ស្លុតដោយជុំវិញ,

៩-ឧបាទាន ធម្មជាតិ ប្រកាន់មាំ,

១០-ភព ភព,

១១-ជាតិ ការកើត,

១២-ជរាមរណៈ ការចាស់គ្រាំគ្រា និងសេចក្ដីស្លាប់។

គប្បីសិក្សាឱ្យឃើញច្បាស់ថា ធមិទាំងឡាយ សុទ្ធតែកើតឡើងអំពីបច្ច័យកើតត ៗគ្នាជាលំដាប់មិនមែន សត្វ បុគ្គល មនុស្ស ទេវតាជាដើមឡើយ។

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធមគ្គភាគ ៣)

VII- ការកំណត់ដឹងនូវហេតុបច្ច័យរបស់នាមរូបបញ្ចក្ខន្ធដែលប្រព្រឹត្តនៅក្នុងភព៣ កាល៣

- ការសិក្សាអំពីហេតុបច្ច័យរបស់នាមរូប ខន្ធ៥នោះ មានច្រើនបែប ច្រើនយ៉ាងដូចតទៅ :

ហេតុបច្ច័យរបស់នាមរូប

ព្រះយោគីអង្គខ្លះ លោកពិចារណាដូចខាងក្រោមនេះ

- ធម៌៥យ៉ាងគឺ **អវិជ្ជា១, តណ្ហា១, ឧបាទាន១, កម្ម១ អាហារ១,** ជាហេតុបច្ច័យរបស់ **រូប** ។ **អវិជ្ជា១, តណ្ហា១, ឧបាទាន១, កម្ម១,** ៤នេះ ជាតួហេតុ, **អាហារ១** ជាតួបច្ច័យ ។

នាមធម៌ មាន ៦យ៉ាង គឺ **ចក្ខុវិញ្ញាណ១, សោតវិញ្ញាណ១, ឃានវិញ្ញាណ១, ជិវ្ហាវិញ្ញាណ១, កាយវិញ្ញាណ១, មនោវិញ្ញាណ១** ។

វិញ្ញាណ៦នេះ តែងកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យ អារម្មណ៍៦ មកប៉ះផ្ទប់នឹងទ្វារ៦ ដូចចក្ខុវិញ្ញាណកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យចក្ខុផង រូបផងជាដើម ។

បច្ច័យរបស់នាមរូបដទៃទៀត

ព្រះយោគីអង្គខ្លះ លោកពិចារណាដូចខាងក្រោមនេះ

- បច្ច័យរបស់នាមមាន ២យ៉ាងគឺ

សាធារណបច្ច័យ១ អសាធារណបច្ច័យ១

-បច្ច័យ របស់រូបមាន ៤យ៉ាងគឺ កម្ម១ ចិត្ត១ ឧតុ១ អាហារ១

បច្ច័យរបស់នាមរូបដទៃទៀត

បច្ច័យរបស់ **នាមរូប** គឺព្រះយោគីអង្គខ្លះលោកពិចារណាទៅតាម **បដិច្ចសមុប្បាទ** មានអង្គ ១២ ជា**បដិលោម** មានការពិចារណាថា កាលដែលជាតិមាន ទើបជរាមរណៈរបស់សង្ខារមាន ជាដើម ។

បច្ច័យរបស់នាមរូបដទៃទៀត

ព្រះយោគីអង្គខ្លះ ពិចារណាបច្ច័យរបស់ **នាមរូប** ដោយអំណាចនៃ **កម្មវដ្ដ** និង **វិបាកវដ្ដ** ។

កម្មវដ្ត មានធម៌៥ គឺ អវិជ្ជា១, សង្ខារ១, តណ្ហា១, ឧបាទាន១, ភព១ ។

វិបាកវដ្ត មានធម៌៥ គឺ វិញ្ញាណ១, នាមរូប១ អាយតនៈ១, ផស្សៈ១, វេទនា១ ។

បច្ច័យរបស់នាមរូបដទៃទៀត

បច្ច័យរបស់ **នាមរូប** គឺព្រះយោគីអង្គខ្លះ លោកលើកឡើងនូវកម្ម១២ប្រការ ដាក់ក្នុង**កម្មវដ្ត** ហើយពិចារណាកំណត់បច្ច័យរបស់ **នាមរូប** ដោយអំណាច **កម្មវដ្ត** និង **វិបាកវដ្ត** ។

កម្មមាន១២ប្រការនោះ ចែកជា៣ពួកដូចខាងក្រោមនេះគឺ

ពួកទី១ ឱ្យផលតាមសម័យ

១-ទិដ្ឋធម្មវេទនីយកម្ម កម្មឱ្យផលក្នុងភពនេះ

២-ឧបបជ្ជវេទនីយកម្មកម្មឱ្យផលក្នុងកាលកើតហើយក្នុងភពមុខ

៣-អបរាបរិយវេទនីយកម្មកម្មឱ្យផលក្នុងភពតៗទៅ

៤-អហោសិកម្ម កម្មឱ្យផលសម្រេចហើយ

ពួកទី ២ ឱ្យផលតាមកិច្ច

១-ជនកកម្ម កម្មតាក់តែងឱ្យកើត

២-ឧបត្ថម្ភកកម្ម កម្មជ្រោមជ្រែង

៣-ឧបបីឡកកម្ម កម្មបៀតបៀន

៤-ឧបឃាតកម្ម កម្មផ្តាច់បង់

ពួកទី ៣ ឱ្យផលតាមលំដាប់

១-គរុកម្ម កម្មធ្ងន់

២-ពហុលកម្ម កម្មមានចំនួនច្រើនគឺកម្មសន្សំ

៣-អាសន្នកម្ម កម្មកាលជិតនឹងស្លាប់គឺកម្មដែលនឹកឃើញក្នុងពេលជិតស្លាប់ ។

៤-កតត្តាវាបនកម្ម កម្មគ្រាន់តែធ្វើគឺកម្មដែលផុតស្រឡះចាកកម្មទាំង៣នោះ មានការសេពច្រើនបានហើយ រឿយៗ ។

ហេតុបច្ច័យរបស់ខន្ធ ៥

ហេតុបច្ច័យរបស់ រូបខន្ធ មាន៥ គឺអវិជ្ជា១ តណ្ហា១, ឧបាទាន១, កម្ម១, អាហារ១ ។

ហេតុបច្ច័យរបស់ **វេទនាខន្ធ១, សញ្ញាខន្ធ១ សង្ខារក្ខន្ធ១**, មាន៥ គឺ អវិជ្ជា១, តណ្ហា១ ឧបាទាន១, កម្ម១, ផស្សៈ១ ។

ហេតុបច្ច័យរបស់ **វិញ្ញាណខន្ធ** មាន៥ គឺ : អវិជ្ជា១, តណ្ហា១, ឧបាទាន១, កម្ម១, នាមរូប១ ។

នាមរូប ក្នុងអតីតក្តី បច្ចុប្បន្នក្តី និងក្នុងអនាគតក្តី ដែលកើតតគ្នារកទីបំផុតគ្មាន ក៏ព្រោះតែហេតុបច្ច័យនៅមាន កាលដែលហេតុបច្ច័យរលត់ហើយ នាមរូបនោះក៏រលត់ដែរ ។

កាលបើព្រះយោគីបានកំណត់ដឹងច្បាស់នូវហេតុបច្ច័យរបស់ **នាមរូប** ឬ **ខន្ធ៥** បានជាក់ ច្បាស់លាស់ព្រះយោគីនោះ ក៏រួចចាកសេចក្តីសង្ស័យ ១៦ យ៉ាងមែនពិត ។

សេចក្តីសង្ស័យ ១៦ នោះគឺ

អតីត ៥ , បច្ចុប្បន្ន ៦ , អនាគត ៥

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធមគ្គ ៣)

VIII- ការប្រតិបត្តិឃើញព្រះត្រៃលក្ខណ៍ ដោយអំណាចកលាបសម្មសនញ្ញាណ និងឧទយព្វយានុបស្សនាញាណ

កលាបសម្មសនញ្ញាណ

កលាបសម្មសនញ្ញាណ មានន័យថា ប្រាជ្ញាដែលពិចារណាធម៌ជាពួកៗ ។

ពួកធម៌ដែលជាអារម្មណ៍ក្នុងវិបស្សនា មាន២៥ពួក គឺ

-**ខន្ធ** ៥ មាន រូបក្ខន្ធ ជាដើម ។

-**ទ្វារ** ៦ មាន ចក្ខុទ្វារ ជាដើម ។

-**អារម្មណ៍** ៦ មាន រូបារម្មណ៍ ជាដើម ។

-**វិញ្ញាណ** ៦ មាន ចក្ខុវិញ្ញាណ ជាដើម ។

-**ផស្សៈ** ៦ មាន ចក្ខុសម្ផស្ស ជាដើម ។

-**វេទនា** ៦ មានចក្ខុសម្ផស្សជាវេទនាជាដើម ។

-**សញ្ញា** ៦ មានរូបសញ្ញា ជាដើម ។

-**ចេតនា** ៦ មានរូបសញ្ចេតនា ជាដើម ។

-**តណ្ហា** ៦ មានរូបតណ្ហា ជាដើម ។

-**វិតក្កៈ** ៦ មានរូបវិតក្កៈ ជាដើម ។

-**វិចារៈ** ៦ មានរូបវិចារៈ ជាដើម ។

-**ធាតុ** ៦ មានបឋវីធាតុ ជាដើម ។

-**កសិណ** ១០ មានបឋវីកសិណ ជាដើម ។

-**កោដ្ឋាសៈ** ៣២មានកេសា ជាដើម ។

-**អាយតនៈ** ១២ មានចក្ខាយតនៈ ជាដើម ។

-**ធាតុ** ១៨ មានចក្ខុធាតុ ជាដើម ។

-ឥន្ទ្រិយ ២២ មានចក្ខុន្ទ្រិយ ជាដើម ។

-ធាតុ ៣ មានកាមធាតុ ជាដើម ។

-ភព ៣ មានកាមភព ជាដើម ។

-ភព ៣ មានទៀត មានសញ្ញាភព ជាដើម ។

-ភព ៣ មានទៀត ឯកវោការភព ជាដើម ។

-ឈាន ៤មានបឋមជ្ឈាន ជាដើម ។

-អប្បមញ្ញា ៤ មានមេត្តាចេតោវិមុត្តិជាដើម ។

-សមាបត្តិ ៤ មានអាកាសានញ្ចាយតនៈជាដើម ។

-អង្គបដិច្ចសមុប្បាទ ១២មានអវិជ្ជា ជាដើម ។

ពួកលោកុត្តរធម៌ មិនមានដល់ការពិចារណានៃព្រះយោគីជាបុថុជ្ជន ព្រោះមិនទាន់បានត្រាស់ដឹង ។

ព្រះយោគី គប្បីពិចារណានូវអង្គនៃធម៌ណាដែលមកប្រាកដដល់ចិត្តរឿយៗ ឱ្យគ្រប់ឥរិយាបថ ។

លក្ខណៈ ៣

១-អនិច្ចំ មិនទៀង ក្នុងខន្ធ ៥ មាន ៥៥។

២-ទុក្ខំ ជាទុក្ខ ក្នុងខន្ធ៥ មាន ៥៥។

៣-អនត្តា មិនមែនខ្លួន មិនមែនជារបស់ខ្លួន ក្នុងខន្ធ៥ មាន ៥៥។

ការធ្វើឱ្យ **អនិច្ច ទុក្ខ អនត្តា សម្មសនញ្ញាណ** រឹងមាំគឺ គប្បីពិចារណានូវខន្ធ៥ ខន្ធនីមួយៗដោយអាការ៤០ទៀត

អាការ ៤០ នោះគឺ

១-អនិច្ចតោ មិនទៀង

២-ទុក្ខតោ ជាទុក្ខ

៣-រោគតោ ជារោគ

៤-គណ្ឋតោ ជាបូស

៥-សល្លតោ ជាសរ

៦-អឃតោ ជាទុក្ខលំបាក

៧-អាពាធតោ ជាជំងឺដង្កាត់

៨-បរតោ ជារបស់អ្នកដទៃ

៩-បលោកតោ ជាធម្មជាតិឆេះទ្រោល

១០-ឦតិតោ ជាចង្រៃ

១១-ឧបទ្ទវតោ ជាធម្មជាតិមិននាំមកនូវសេចក្តី ចម្រើន

១២-ភយតោ ជាភ័យ

១៣-ឧបសគ្គតោ ជាគ្រឿងរារាំង

១៤-ចលតោ កម្រើកញាប់ញ័រ

១៥-បភង្គុតោ ពុកផុយ

១៦-អទ្ធុវតោ មិនទៀង

១៧-អត្តាណតោ មិនមានទីពឹងអាស្រ័យ

១៨-អលេណតោ មិនមានទីពួន

១៩-អសរណតោ មិនមានទីពឹង

២០-រិត្តតោ មានប្រមាណតិច

២១-តុច្ឆតោ ជាធម្មជាតិទទេ

២២-សុញ្ញតោ ជាធម្មជាតិសូន្យ

២៣-អនត្តតោ មិនមែនខ្លួន

២៤-អាទីនវតោ ជាទោស

២៥-វិបរិណាមធម្មតោ មានការប្រែប្រួលជា ធម្មតា

២៦-អសារកតោ មិនមានខ្លឹមសារ

២៧-អឃមូលតោ ជាឫសគល់នៃសេចក្តីទុក្ខ លំបាក

២៨-វធកតោ ជាអ្នកសម្លាប់

២៩-វិភវតោ វិនាស (មិនចម្រើន)

៣០-សាសវតោ ប្រកបដោយអាសវៈ

៣១-សង្ខតតោ មានបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង

៣២-មារាមិសតោ ជាចំណីរបស់មារ

៣៣-ជាតិធម្មតោ មានការកើតជាធម្មតា

៣៤-ជរាធម្មតោ មានការចាស់គ្រាំគ្រាជាធម្មតា

៣៥-ព្យាធិធម្មតោ មានការឈឺចាប់ជាធម្មតា

៣៦-មរណធម្មតោ មានសេចក្ដីស្លាប់ជាធម្មតា

៣៧-សោកធម្មតោ មានសេចក្ដីសោកជាធម្មតា

៣៨-បរិទេវធម្មតោ មានការខ្សឹកខ្សួលជាធម្មតា

៣៩-ឧបាយាសធម្មតោ មានសេចក្ដីចង្អៀតចង្អល់ទង្គឹះជាធម្មតា

៤០-សង្កិលេសិកធម្មតោ ជាធម្មជាតិប្រកបដោយកិលេសជាធម្មតា។

ការធ្វើសេចក្ដីសង្គ្រោះនូវអាការ៤០ ចូលក្នុងត្រៃលក្ខណ៍

អាការទាំង៤០នេះ បើសង្គ្រោះចូលក្នុងត្រៃលក្ខណ៍ មានដូចតទៅ ៖

១-បញ្ចាស អនិច្ចានុបស្សនានិ

ការពិចារណារឿយៗ (នូវខន្ធ៥) ថាមិនទៀងមាន ៥០ គឺ ក្នុងខន្ធ មួយៗមាន ១០ (១០ x ៥ = ៥០) ។ ក្នុងខន្ធមួយៗមាន ១០ នោះគឺ ៖

អនិច្ចតោ១,បរលោកតោ១,ចលតោ១,បភង្គុតោ១, អទ្ធុវតោ១, វិបរិណាមធម្មតោ១,អសារកតោ១, វិភវតោ១, សង្ខតតោ១, មរណធម្មតោ១ ។

២-បញ្ចវីសតិអនត្តានុបស្សនានិ ការពិចារណារឿយៗ (នូវខន្ធ៥) ជាអនត្តាមាន ២៥ គឺ ក្នុងខន្ធ

មួយៗមាន ៥ (៥ x ៥= ២៥) ។

ក្នុងខន្ធមួយៗមាន៥យ៉ាងនោះគឺ បរតោ១,រិត្តតោ១,តុច្ឆតោ១, សុញ្ញតោ១, អនត្តតោ១ ។

៣-បញ្ចវីសតិសតំ ទុក្ខានុបស្សនានិ

ការពិចារណារឿយៗនូវខន្ធ៥ ថាជាទុក្ខ មាន១២៥ គឺ

ក្នុងខន្ធមួយៗមាន ២៥ (២៥ x៥=១២៥)

ក្នុងខន្ធមួយៗ មាន២៥នោះ បានដល់ អាការ៤០ ដក អាការ ១០ ក្នុងអនិច្ចំ និង អាការៈ ៥ ក្នុងអនត្តាចេញ នៅសល់២៥ជាអាការក្នុងទុក្ខំ(៤០(១០+៥) =២៥) ។

-រួមសម្មសនញ្ញាណទាំង៣ ត្រូវជា ២០០ (៥០ + ១២៥ + ២៥ = ២០០)

ឧទយព្វយានុបស្សនាញាណ

ឧទយព្វយានុបស្សនាញាណ មានន័យថា ប្រាជ្ញាពិចារណាឃើញរឿយៗ នូវកិរិយាកើត និងកិរិយាអស់ទៅនៃពួកធម៌ជាបច្ចុប្បន្ន។

កិរិយាកើតឡើងហៅថា **ឧទយៈ** កិរិយាអស់ទៅហៅថា **វយៈ** ។

គប្បីពិចារណានូវកិរិយាកើត និងកិរិយាអស់ទៅបែកធ្លាយទៅ រលត់ទៅនៃធម៌ មានខន្ធ៥ជាដើមក្នុងបច្ចុប្បន្ន បន្ទាប់មកគប្បីពិចារណាឱ្យឃើញនូវលក្ខណៈ៥កើត និង លក្ខណៈរលត់របស់បញ្ចក្ខន្ធថែមទៀត។

លក្ខណៈ៥កើត និងលក្ខណៈ៥រលត់ របស់បញ្ចក្ខន្ធ

- លក្ខណៈ ៥ កើតនៃរូបក្ខន្ធគឺ

អវិជ្ជា១, តណ្ហា១, កម្ម១, អាហារ១, និព្វត្តិ-លក្ខណៈ១។

- **លក្ខណៈ៥រលត់នៃរូបក្ខន្ធ** គឺរលត់អវិជ្ជា១, តណ្ហា១, កម្ម១, អាហារ១, វិបរិណាមលក្ខណៈ១។

លក្ខណៈ៥កើតនៃ វេទនាខន្ធ១, សញ្ញាខន្ធ១, សង្ខារក្ខន្ធ១ គឺអវិជ្ជា១, តណ្ហា១, កម្ម១, ផស្សៈ១, និព្វត្តិលក្ខណៈ១។

លក្ខណៈ៥រលត់នៃវេទនាខន្ធ១, សញ្ញាខន្ធ១, សង្ខារក្ខន្ធ១ គឺរលត់អវិជ្ជា-តណ្ហា១-កម្ម១-ផស្សៈ១ វិបរិណាមលក្ខណៈ១។

លក្ខណៈ៥កើតនៃវិញ្ញាណក្ខន្ធគឺអវិជ្ជា១,តណ្ហា១, កម្ម១, នាមរូប១, និព្វត្តិលក្ខណៈ១។

លក្ខណៈ៥រលត់វិញ្ញាណក្ខន្ធ គឺរលត់អវិជ្ជា១, តណ្ហា១, កម្ម១, នាមរូប១, វិបរិណាមលក្ខណៈ១ ។ ការពិចារណាឃើញនូវលក្ខណៈ ៥កើត និង ៥រលត់នេះ ឈ្មោះថាបានធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវ កិរិយាកើត និង កិរិយារលត់នៃខន្ធ៥ ដោយបច្ច័យផង ខណៈផង ។ លក្ខណៈក្នុងខន្ធមួយៗមាន១០, ខន្ធ៥ត្រូវជា ៥០ (១០ x ៥ = ៥០) ។ (ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣)

មហាវិបស្សនា ១៨

មហាវិបស្សនាមាន ១៨គឺ

១-**អនិច្ចានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវនិច្ចសញ្ញា,

២-**ទុក្ខានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវសុខសញ្ញា,

៣-**អនត្តានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវអត្តសញ្ញា,

៤- **និព្វិទានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវនន្ទិ,

៥- **វិរាគានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវរាគៈ,

៦- **និរោធានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវសមុទយៈ,

៧- **បដិនិស្សគ្គានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវអាទានៈ,

៨-**ខយានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវឃនសញ្ញា, (សេចក្តីសម្គាល់ជាដុំ),

៩-**វយានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវអាយូហនៈ (ការប្រមូលមក),

១០-**វិបរិណាមានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវធុវសញ្ញា (សេចក្តីសម្គាល់ថាទៀង),

១១-**អនិមិត្តានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវមិត្ត (និមិត្ត),

១២-**អប្បណិហិតានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវបណិធិ

(ការតម្កល់) ។

១៣-**សុញ្ញតានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវអភិនិវេស (សេចក្តីប្រកាន់មាំ) ។

១៤-**អធិប្បញ្ញាធម្មវិបស្សនា** ដែលលះបង់នូវសារាទានភិនិវេស(សេចក្តីប្រកាន់មាំថាមានខ្លឹមសារ) ។

១៥-**យថាភូតញ្ញាណទស្សនះ** ដែលលះបង់នូវសម្មោហាភិនិវេស, (សេចក្តីប្រកាន់មាំដោយសេចក្តីវង្វេង) ។

១៦-**អាទីនវានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវអាលយាភិនិវេស(សេចក្តីប្រកាន់មាំដោយសេចក្តីអាល័យ) ។

១៧-**បដិសង្ខានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវអបដិសង្ខារ (ការមិនពិចារណា) ។

១៨-**វិវដ្តានុបស្សនា** ដែលលះបង់នូវសំយោ-គាភិនិវេស (សេចក្តីប្រកាន់មាំនូវធម៌ដែលប្រកប) ។

មហាវិបស្សនា១៨ នេះ គឺព្រះយោគីបានសម្រេចដោយប្រការទាំងអស់ ដោយអំណាចនៃ **បហានបរិញ្ញា** ។

បហានបរិញ្ញា នោះមានន័យថា បញ្ញាលះបង់រាប់ចាប់អំពីបាន **ភង្គានុបស្សនា** ឡដ៏ខាងលើតទៅ ។

កាលដែលព្រះយោគី បានចម្រើននូវសម្មសនញ្ញាណនិងឧទយព្វយានុបស្សនានេះ រមែងបានសម្រេចនូវមហាវិបស្សនានេះដោយប្រការខ្លះ ។

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធមគ្គភាគ ៣)

IX- **វិបស្សនូបក្កិលេស ១០ និង ៣០ និង ការលះបង់ដោយត្រៃលក្ខណ៍**

វិបស្សនូបក្កិលេស ១០ តែងកើតឡើង ដល់ **អារទ្ធវិបស្សកោ** យោគីដែលមានវិបស្សនានៅខ្ចី ។

វិបស្សនូបក្កិលេស ១០គឺ

១-**ឱភាសៈ** ពន្លឺភ្លឺស្វាងដ៏ក្រៃលែងជាងកាលមុន

២-**ញាណ** បញ្ញាកើតក្លៀវក្លា

៣-**បីតិ** សេចក្តីឆ្អែតកាយ-ចិត្ត បានដល់បីតិ៥ មានឧទ្ទកាបីតិជាដើម ។

៤-**បស្សទ្ធិ** សេចក្តីស្ងប់កាយ-ចិត្ត

៥-**សុខៈ** សេចក្តីសុខកាយ-ចិត្តដ៏ក្រៃលែង

៦-**អធិមោក្ខៈ** ជំនឿដ៏មានកម្លាំង

៧-**បគ្គាហៈ** សេចក្តីព្យាយាមមាំ

៨-**ឧបដ្ឋាន** ស្មារតីតាំងមាំក្លៀវក្លា

៩-**ឧបេក្ខា** ធម្មជាតិមានភាពកណ្តាលស្មើចំពោះសង្ខារទាំងពួង ។

១០-**និកន្តិ** សុខុមតណ្ហាកើតឡើងក្នុងរូបនិមិត្ត ដែលមាន ជាអានិសង្សរបស់វិបស្សនា។

វិបស្សនូបក្កិលេស ៣០

វិបស្សនូបក្កិលេស ៣០ នោះគឺ យកវិបស្សនូបក្កិលេស ១០ គុណនឹងធម៌៣ត្រូវជា ៣០(១០ x ៣ = ៣០) ។ ធម៌៣នោះគឺ **ទិដ្ឋិ**(សេចក្តីយល់) ១ **មានះ**(សេចក្តីប្រ-កាន់) ១ **តណ្ហា** (សេចក្តីប្រាថ្នា) ១

ការលះបង់វិបស្សនូបក្កិលេស

កាលបើវិបស្សនូបក្កិលេស១០នេះណាមួយកើតឡើង ព្រះយោគីគប្បីពិចារណាថា " **នេតំ មម** នេះមិនមែនរបស់អញទេ **នេសោហមស្មិ** នុ៎ះមិនមែនជាអញទេ **នមេសា អត្តា** នុ៎ះមិនមែនជាខ្លួនអញ ឡើយ " ។

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣)

X- **ប្រតិបត្តិតាមវិបស្សនាញាណ៩**

១-**ឧទយព្វយានុបស្សនាញាណ** បញ្ញាពិចារណានូវកិរិយាកើតនិងកិរិយារលត់នៃសង្ខារ ។

២-**ភង្គានុបស្សនាញាណ** បញ្ញាពិចារណានូវកិរិយាបែកធ្លាយនៃសង្ខារ ។

៣-**ភយតុបដ្ឋានញាណ** បញ្ញាពិចារណាឃើញទោសនៃសង្ខារប្រាកដឡើងថាគួរខ្លាច ។

៤-**អាទីនវានុបស្សនាញាណ** បញ្ញាពិចារណាឃើញទោសនៃសង្ខារ ។

៥-**និព្វិទានុបស្សនាញាណ**បញ្ញាពិចារណានឿយណាយឃើញទោសក្នុងបញ្ចក្ខន្ធ ។

៦-**មុញ្ចិតុកម្យតាញាណ** បញ្ញាប្រាថ្នានឹងចង់រួចចាកបញ្ចក្ខន្ធ ។

៧-**បដិសង្ខានុបស្សនាញាណ** បញ្ញាពិចារណារកឧបាយដែលនឹងដោះខ្លួនឱ្យរួចចាកខន្ធ ។

៨-**សង្ខារុបេក្ខាញាណ** បញ្ញាតាំងឧបេក្ខាក្នុងសង្ខារ

៩-**សច្ចានុលោមិកញ្ញាណ** បញ្ញាដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមសមគួរដល់សច្ចធម៌ ។ **សច្ចានុលោមិកញ្ញាណ**នេះ គឺជាអនុលោមញាណ ហ្នឹងឯង ។ (ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ៣)

XI- **អរិយសច្ច ៤**

អរិយសច្ច មានន័យថាធម៌ពិតដ៏ប្រសើរមាន៤យ៉ាងគឺ ទុក្ខអរិយសច្ច១ ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច១ ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច១ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច១ ។

-**ទុក្ខអរិយសច្ច** មានន័យថា ធម៌ពិតដ៏ប្រសើរជាទុក្ខ ។

-**ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច**មានន័យថា ធម៌ពិតដ៏ប្រសើរជាហេតុនាំឱ្យកើតទុក្ខ ។

-**ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច** មានន័យថា ធម៌ពិតដ៏ប្រសើរជាធម៌រំលត់នូវសេចក្ដីទុក្ខ ។

-**ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច**ធម៌ពិត ដ៏ប្រសើរជាផ្លូវប្រតិបត្តិដើម្បីកិរិយាដល់នូវព្រះនិព្វានជាទីរំលត់នូវសេចក្ដីទុក្ខ ។

អត្ថរបស់អរិយសច្ច

អរិយសច្ច មួយៗមានអត្ថ៤ រួមទាំងអស់មានអត្ថ ១៦ (៤ x ៤ = ១៦)

អរិយសច្ចៈ មាន **បរិវដ្ដ ៣** មាន **អាការៈ១២**

បរិវដ្ដ ៣ គឺ

១-សច្ចញ្ញាណ ប្រាជ្ញាស្ទង់ដឹងអរិយសច្ច

២-កិច្ចញ្ញាណ ប្រាជ្ញាស្ទង់ដឹងកិច្ចដែលគួរធ្វើ

៣-កតញ្ញាណ ប្រាជ្ញាស្ទង់ដឹងកិច្ចដែលធ្វើហើយ

អាការៈ ១២គឺ

អរិយសច្ចមួយមាន បរិវដ្ដ ឬញាណ ៣។ រួមទាំងអស់មាន ១២ ដែលហៅថា អាការៈ ១២ (៣ x ៤ = ១២) ។

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣)

XII- **មគ្គ៤ ផល៤ និព្វាន ១-២-៣**

មគ្គ ៤

-មគ្គ មានន័យថាផ្លូវ បានដល់កិរិយាស្វែងរកនូវព្រះនិព្វានមាន ៤គឺ

១- សោតាបត្តិមគ្គ : មានន័យថា មគ្គ[៣] នៃបុគ្គលដែលដល់ហើយក្នុងដើមនៃធមិដូចជាខ្សែឈ្មោះ **សោតៈ** ។

២-សកទាគាមិមគ្គ មានន័យថា មគ្គនៃបុគ្គលដែលមកកាន់មនុស្សលោកនេះ អស់វារៈម្តងដោយអំណាចនៃបដិសន្ធិ។

៣-អនាគាមិមគ្គ មានន័យថាមគ្គនៃបុគ្គល ដែលមិនមកកាន់កាមធាតុឰដ៏ខាងក្រោម ដោយអំណាច

---

[៣] មគ្គចិត្ត ចិត្តដែលសម្បយុត្តដោយមគ្គ

បដិសន្ធិឡើយ ។

៤-អរហត្តមគ្គ មគ្គនៃបុគ្គលមានកិរិយាធ្វើនូវបាបកម្មក្នុងទីស្ងាត់មិនមាន ។

ផល ៤

- ផល មានន័យថា ផលបានដល់សេចក្ដីសម្រេចនូវព្រះនិព្វាន មាន ៤ គឺ

១-សោតាបត្តិផល មានន័យថា ផល[៤] នៃបុគ្គលដែលដល់ហើយក្នុងដើមនៃធម៌ដូចជាខ្សែឈ្មោះ**សោត** ។

២-សកទាគាមិផល មានន័យថា ផលនៃបុគ្គលដែលមកកាន់មនុស្សលោកនេះ អស់វារៈម្ដងដោយអំណាច

---

[៤] ផលចិត្ត ចិត្តដែលសម្បយុត្តដោយផល

នៃ **បដិសន្ធិ** ។

៣-អនាគាមិផល មានន័យថា ផលនៃបុគ្គលដែលមិនមកកាន់កាមធាតុឮដ៏ខាងក្រោម ដោយអំណាច **បដិសន្ធិ** ឡើយ ។

៤-អរហត្តផល មានន័យថាផលនៃបុគ្គលមានកិរិយាធ្វើនូវបាបកម្មក្នុងទីស្ងាត់មិនមាន ។

(ដកពីគម្ពីរអភិធម្មត្ថសង្គហ)

និព្វាន ១-២-៣

និព្វាន មានន័យថា មិនមានព្រៃ ពោលគឺតណ្ហា ព្រះនិព្វាននោះជាអារម្មណ៏របស់ **មគ្គចិត្ត** និង **ផលចិត្ត** ។

ព្រះនិព្វានមានប្រការ១គឺពោលតាមសភាវៈ

និព្វាន ២គឺ

១-សឧបាទិសេសនិព្វាន រលត់តែកិលេស បញ្ចក្ខន្ធនៅសល់

២-អនុបាទិសេសនិព្វាន រលត់ទាំងកិលេសទាំងបញ្ចក្ខន្ធ។ ព្រះនិព្វានដែលមានប្រការ២នេះ គឺលោកពោលដោយការបរិយាយ។

និព្វាន ៣

១-សុញ្ញតនិព្វាន

២-អនិមិត្តនិព្វាន

៣-អប្បណិហិតនិព្វាន

ព្រះនិព្វានដែលមានប្រការ ៣ នេះ គឺលោកពោលតាមប្រភេទនៃអាការ។ (ដកពីគម្ពីរអភិធម្មត្ថសង្គហ)

XIII- បច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ១៩

បច្ចវេក្ខណញ្ញាណ១៩ នោះគឺលោកចែកទៅតាមថ្នាក់ព្រះអរិយបុគ្គល

-ព្រះសោតាបន្ន មានបច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ៥

-ព្រះសកទាគាមិ មានបច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ៥

-ព្រះអនាគាមិ មានបច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ៥

-ព្រះអរហន្ត មានបច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ៤ រួមជាបច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ១៩

សោតាបន្នមានបច្ចវេក្ខណញ្ញាណ ៥ នោះគឺ

១-មគ្គប្បច្ចវេក្ខណៈ ញាណពិចារណាឃើញច្បាស់នូវមគ្គ។

២-ផលប្បច្ចវេក្ខណៈ ញាណពិចារណាឃើញច្បាស់

នូវផល ។

៣-បហីនប្បច្ចវេក្ខណៈ ញាណពិចារណាឃើញច្បាស់នូវកិលេសដែលលះបង់បានហើយ ។

៤-អវសិដ្ឋប្បច្ចវេក្ខណៈ ញាណពិចារណាឃើញច្បាស់នូវកិលេសដែលនៅសល់ ។

៥-និព្វានប្បច្ចវេក្ខណៈ ញាណពិចារណាឃើញច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ឯព្រះសកទាគាមិនិងព្រះអនាគាមិមានបច្ចវេក្ខណញ្ញាណ៥៧ដូចគ្នា។ ចំណែកព្រះអរហន្តមានបច្ចវេក្ខណញ្ញាណតែ៤ ព្រោះលោកពុំមានកិលេសសល់នៅដូចសេក្ខបុគ្គលឡើយ ។

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ៣)

សិក្សាអំពីកិលេស និងធម៌បន្ថែម

១-នីវរណធម៌៥ កិលេស៣ ឧបក្កិលេស១៦ នីវរណៈ ៥

នីវរណធម៌ មានន័យថា ធម៌ជាគ្រឿងរារាំងចិត្តមិនឱ្យកសាងនូវកុសលមាន៥ យ៉ាងគឺ

កាមឆន្ទៈ១, ព្យាបាទ១, ថីនមិទ្ធ១, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចៈ១, វិចិកិច្ឆា១ ។

(សេចក្តីប្រែក្នុងគោលធម៌មធ្យមវិបស្សនា)

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ ១)

កិលេស ៣

កិលេស មានន័យថា ធម្មជាតិជាគ្រឿងសៅហ្មងមាន ៣ យ៉ាង

១-រាគៈ សេចក្តីតម្រេក

២-ទោសៈ ប្រទូស្តក្នុងអារម្មណ៏

៣-មោហៈ វង្វេងក្នុងអារម្មណ៏

(ដកក្នុងព្រះសូត្រ)

ឧបក្កិលេស ១៦

ឧបក្កិលេសមានន័យថាទោសជាគ្រឿងសៅហ្មង មាន ១៦ យ៉ាងគឺ

១-អភិជ្ឈាវិសមលោភៈ លោភមិនស្មើ គឺ គយគន់រំពៃចង់បានមិនរើសមុខ

២-ទោសៈ គិតប្រទូស្ត

៣-កោធៈ ក្រោធ

៤-ឧបនាហៈ ចងក្រោធទុក

៥-មក្ខៈ រមិលគុណ

៦-មលាសៈ ធ្វើខ្លួនស្មើ គឺលើកខ្លួនផ្ទឹមនឹងអ្នកខ្ពង់ខ្ពស់

៧-ឥស្សា ឬស្សា គឺ សេចក្ដីច្រណែន ឈ្នានិស

៨-មច្ឆរិយៈ កំណាញ់

៩-មាយា មាយា គឺលាក់ពុតបាំងទោសខ្លួន

១០-សាថេយ្យៈ អ្នកអួតអាង

១១-ថម្ភៈ មុខរឹង

១២-សារម្ភៈ ប្រណាំងវាសនា

១៣-មានះ ប្រកាន់ខ្លួន

១៤-អតិមានះ មើលងាយគេ

១៥-មទៈ ស្រវឹង (ក្នុង)

១៦-បមាទៈ ប្រហែសធ្វេស

(ដកក្នុងមជ្ឈិមនិកាយមូលបណ្ណាសក)

២-អនុសយ៧

អនុសយ មានន័យថាកិលេសដែលដេកត្រាំក្នុងសន្ដាន មាន ៧ យ៉ាងគឺ

១-កាមរាគៈ បានដល់សេចក្ដីតម្រេកក្នុងកាម ។

២-បដិឃៈ បានដល់សេចក្ដីចង្អៀតចង្អល់ ពោលដោយសេចក្ដី បានដល់ទោសៈ

៣-ទិដ្ឋិ បានដល់សេចក្ដីឃើញខុស

៤-វិចិកិច្ឆា បានដល់សេចក្ដីសន្ទិះសង្ស័យ

៥-មានៈ បានដល់សេចក្ដីប្រកាន់ខ្លួន ។

៦-ភវរាគៈ បានដល់សេចក្ដីតម្រេកក្នុងភព ឬ សេចក្ដីចង់កើត ។

៧-អវិជ្ជា បានដល់សេចក្ដីល្ងង់មិនដឹងតាមពិត ពោល

ដោយសេចក្ដីបានដល់មោហៈ។ កិលេស៧នេះ ពួកខ្លះជាអនុស័យរបស់បុគ្គលពួកខ្លះហៅថាសំយោជន៧ក៏បាន (ដកពីគម្ពីរអភិធម្មត្ថសង្គហ)

៣- សំយោជន ១០

សំយោជនៈ មានន័យថា កិលេសដែលចងចិត្តសត្វទុកក្នុង **វដ្តៈ** មាន១០យ៉ាងគឺ

១-សក្កាយទិដ្ឋិ សេចក្ដីឃើញដែលប្រកាន់ថាបញ្ចក្ខន្ធជារបស់ផងខ្លួន

២-វិចិកិច្ឆា សេចក្ដីស្ទាក់ស្ទើរជាហេតុមិនប្រាកដក្នុងចិត្ត។

៣-សីលព្វត្តបរាមាស សេចក្ដីជឿប្រកាន់ស័ក្តិសិទ្ធិដោយ ចូលចិត្តថា អាចបានដោយសីល ឬ

វត្ថុយ៉ាងនោះៗ ។

៤-កាមរាគៈតម្រេកដោយអំណាចកិលេសកាម ។

៥-បដិឃៈ សេចក្តីខ្ញាំងខ្ញុប់នៃចិត្ត ។ ៥នេះជាសំយោជនៈខាងក្រោម គឺយ៉ាងជ្រោកជ្រាកហៅថា **ឱរម្ភាគិយ** ។

៦-រូបរាគៈ សេចក្តីជាប់ចិត្តក្នុងរូបធម៌

៧-អរូបរាគៈ សេចក្តីជាប់ចិត្តក្នុងអរូបធម៌

៨-មានៈ សេចក្តីសម្គាល់ខ្លួនថា ជានេះ ជានោះ

៩-ឧទ្ធច្ចៈ សេចក្តីអណ្តែតអណ្តូងនៃចិត្ត

១០-អវិជ្ជា សេចក្តីវង្វេង ដែលជាហេតុមិនឱ្យដឹងពិត

៥នេះជាសំយោជនខាងលើ គឺ យ៉ាងល្អិតហៅថា

ឧទ្ធម្ភាគិយ ។ (សំយោជន១០នេះក្នុងព្រះសូត្រ)

សំយោជន ១០ ទៀត

កាមរាគៈ១ បដិឃៈ១ មានៈ១ ទិដ្ឋិ១ វិចិកិច្ឆា១

សីលព្វត្តបរាមាសៈ១ ភវរាគៈ១ ឥស្សា ១ មច្ឆរិយ ១

អវិជ្ជា ១ ។

សំយោជនៈ ១០ នេះក្នុងអភិធម្ម ។

(ដកពីគម្ពីរ អភិធម្មត្ថសង្គហ)

៤-អវិជ្ជា ៨, តណ្ហា ១០៨

អវិជ្ជា ៨

១-ការមិនដឹងក្នុងទុក្ខ

២-ការមិនដឹងក្នុងហេតុកើតនៃទុក្ខ

៣- ការមិនដឹងក្នុងការរំលត់ទុក្ខ

៤- ការមិនដឹងក្នុងបដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទីរំលត់ទុក្ខ

៥-ការមិនដឹងក្នុងខន្ធ ជាចំណែកខាងដើម គឺ ក្នុងអតីត

៦-ការមិនដឹងក្នុងខន្ធ ជាចំណែកខាងចុងគឺ ក្នុងអនាគត

៧-ការមិនដឹងក្នុងខន្ធ ជាចំណែកខាងដើម និងខាងចុង

៨-ការមិនដឹងក្នុងពួកធម៌ ដែលកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យបច្ច័យនោះៗ

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ភាគ ៣)

តណ្ហា ១០៨

តណ្ហា ៣ គឺ

១-កាមតណ្ហា តណ្ហាក្នុងកាម

២-ភវតណ្ហា តណ្ហាក្នុងភព

៣-វិភវតណ្ហា តណ្ហាក្នុងការប្រាសចាកភព តណ្ហា១០៨នោះ គឺ យកតណ្ហា៣ គុណនឹងអាយតនៈខាងក្នុង៦ត្រូវជា ១៨(៦ x ៣ = ១៨) យកតណ្ហា ៣ គុណនឹងអាយតនៈខាងក្រៅ ៦ ត្រូវ១៨ (៦ x ៣ = ១៨) រួមតណ្ហាទាំងខាងក្នុង នឹងខាងក្រៅត្រូវជា៣៦ តណ្ហា(១៨ +១៨=៣៦) តណ្ហា៣៦នេះ ចាត់ជាតណ្ហាក្នុងបច្ចុប្បន្ន យកតណ្ហា ៣៦ ក្នុងអតីត និង តណ្ហា ៣៦ក្នុងអនាគត មករួមត្រូវជា ១០៨ តណ្ហា

(៣៦ + ៣៦ + ៣៦ = ១០៨)

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គភាគ៣)

៥-បហាន ៣

១- តទង្គប្បហាន ការលះបង់បាន១គ្រា

២-វិក្ខម្ភនប្បហាន ការលះបង់ដោយសង្កត់ទុកឃ្ញូរ

៣-សមុច្ឆេទប្បហាន ការលះបង់បានដាច់ស្រឡះ

(ដកពីគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ)

៦-ពោធិបក្ខិយ ៣៧

ពោធិបក្ខិយធម៌ មានន័យថា ធម៌ជាផ្នែកជាគ្រឿងឱ្យត្រាស់ដឹង មាន ៣៧ គឺ

សតិបដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពល ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គ ប្រកបដោយអង្គ **៨** ។

សតិបដ្ឋាន ៤ គឺ

១-កាយានុបស្សនា សតិរលឹកពិចារណាកាយជាអារម្មណ៍ថា កាយនេះគ្រាន់តែជាកាយប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាសត្វ ជាសត្វ ជាបុគ្គល ជាខ្លួនប្រាណ

ជាយើង ជាគេឡើយ ។

២- វេទនានុបស្សនា សតិរលឹកពិចារណាវេទនាគឺសេចក្តី សុខ ទុក្ខ ឧបេក្ខា ជាអារម្មណ៍ វេទនាគ្រាន់តែជាវេទនាប៉ុណ្ណោះមិនមែន ជាសត្វ ជាបុគ្គលជាខ្លួនប្រាណ ជាយើង ជាគេឡើយ ។

៣- ចិត្តានុបស្សនា សតិរលឹកពិចារណាចិត្តដែលសៅហ្មង និង ផូរផង់ជាអារម្មណ៍ថា ចិត្តនេះគ្រាន់តែជាចិត្តប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជាសត្វ ជាបុគ្គលជាខ្លួនប្រាណ ជាយើង ជាគេឡើយ ។

៤-ធម្មានុបស្សនា សតិរលឹកពិចារណាធម៌ជាកុសល ឬ អកុសលដែលកើតឡើងជាមួយចិត្ត ជាអារម្មណ៍ថាធម៌នេះ គ្រាន់តែជាធម៌ប៉ុណ្ណោះ មិនមែន

ជាសត្វ ជាបុគ្គល ជាខ្លួនប្រាណ ជាយើង ជាគេឡើយ ។

សម្មប្បធាន ៤

១- សំវរប្បធាន ព្យាយាមប្រយ័ត្ន មិនឱ្យបាបកើតឡើងក្នុងសន្ដាន ។

២-បហានប្បធាន ព្យាយាមលះបាបដែលកើតឡើង ។

៣-ភាវនាបធាន ព្យាយាមញ៉ាំងកុសលឱ្យកើតក្នុងសន្ដាន ។

៤-អនុរក្ខនាបធាន ព្យាយាមរក្សាកុសលដែលកើតមានឡើងហើយ មិនឱ្យសាបសូន្យទៅវិញ

ឥទ្ធិបាទ ៤

១- ឆន្ទសមាធិ សមាធិ ដោយមានឆន្ទះជា ប្រធាន

២-វីរិយសមាធិ សមាធិ ដោយមានវីរិយជាប្រធាន

៣-ចិត្តសមាធិ សមាធិ ដោយមានចិត្តជាប្រធាន

៤-វិមំសាសមាធិ សមាធិ ដោយមានបញ្ញាជាប្រធាន

ឥន្ទ្រិយ ៥

១-សទ្ធិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺសទ្ធា (ជឿជាក់)

២-វីរិយិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺវីរិយៈ

៣-សតិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺសតិ

៤-សមាធិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺសមាធិ

៥-បញ្ញិន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ គឺបញ្ញា។

ពលៈ ៥

១- សទ្ធាពលៈ កម្លាំង គឺសទ្ធា

២-វិរិយពលៈ កម្លាំង គឺសេចក្តីព្យាយាម

៣-សតិពលៈ កម្លាំង គឺសតិ (ស្មារតី)

៤-សមាធិពលៈ កម្លាំង គឺចិត្តតម្កល់

៥-បញ្ញាពលៈ កម្លាំង គឺប្រាជ្ញា ។

សម្ពោជ្ឈង្គ ៧

-សម្ពោជ្ឈង្គ មានន័យថា អង្គនៃបញ្ញាជាគ្រឿងត្រាស់ដឹងពិត មាន ៧យ៉ាងគឺ

១-សតិ សេចក្តីរលឹកបាន

២-ធម្មវិចយ សេចក្តីពិចារណាជ្រើសរើសធម៌

៣-វិរិយ សេចក្តីព្យាយាម

៤-បីតិ សេចក្ដីឆ្អែតចិត្ត

៥-បស្សទ្ធិ សេចក្ដីស្ងប់ចិត្ត

៦-សមាធិ សេចក្ដីតាំងចិត្តខ្ជាប់

៧-ឧបេក្ខា សេចក្ដីតាំងចិត្តព្រងើយ

ហៅតាមប្រភេទថា **សតិសម្ពោជ្ឈង្គ** ដោយលំដាប់ដល់ **ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គ** ។

មគ្គមានអង្គ ៨

១-សម្មាទិដ្ឋិ បញ្ញាឃើញប្រពៃ គឺឃើញអរិយសច្ច៤ ។

២-សម្មាសង្កប្បៈ ត្រិះរិះប្រពៃ គឺត្រិះរិះនឹងចេញចាកកាម១ ត្រិះរិះក្នុងការមិនជាហេតុឱ្យកើតព្យាបាទ១ ត្រិះរិះក្នុងការមិនជាហេតុបៀតបៀន១

៣-សម្មាវាចា វាចាប្រពៃ គឺវៀរចាកកាយទុច្ចរិត ៤

៤-សម្មាកម្មន្ត ការងារត្រូវ គឺវៀរចាកកាយទុច្ចរិត ៣

៥-សម្មាអាជីវ ចិញ្ចឹមជីវិតប្រពៃ គឺវៀរចាកការចិញ្ចឹមជីវិតដោយផ្លូវខុស

៦- សម្មាវាយាមៈ ព្យាយាមប្រពៃ គឺសម្មប្បធាន ៤

៧- សម្មាសតិ រលឹកប្រពៃ គឺរលឹកក្នុងសតិប្បដ្ឋាន៤

៨-សម្មាសមាធិ តាំងចិត្តខ្ជាប់ប្រពៃ គឺចម្រើន ឈាន៤

ក្នុងអង្គមគ្គ៨នេះ សម្មាទិដ្ឋិ១ សម្មាសង្កប្បៈ១ សង្គ្រោះចូលក្នុងបញ្ញាសិក្ខា, សម្មាវាចា១ សម្មាកម្មន្តៈ១ សម្មាអាជីវៈ១ សង្គ្រោះចូលក្នុងសីលសិក្ខា, សម្មាវាយាម១ សម្មាសតិ១ សម្មាសមាធិ១ សង្គ្រោះចូលក្នុងចិត្តសិក្ខា ។

(ដកពីសំយុត្តនិកាយមហាវារវគ្គ)